

Σημείωμα: Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Στερεάς Ελλάδας

Η Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας βρίσκεται σε ενισχυμένη γεωγραφική θέση που την καθιστά κόμβο και διάδρομο των ηπειρωτικών δικτύων μεταφορών, επικοινωνίας και ενέργειας της Κεντρικής Ελλάδας και των αναπτυξιακών αξόνων που αυτά υλοποιούν. Διαθέτει χαρακτήρα βιομηχανικού πόλου εθνικής και κοινοτικής κλίμακας λόγω της βιομηχανικής συγκέντρωσης στο νοτιοανατολικό της τμήμα στα σύνορα με την Αθήνα-Αττική. Κατέχει πολύ υψηλή θέση και στρατηγικά πλεονεκτήματα σε τομείς, όπως οι ορυκτές πρώτες ύλες και η μεταλλουργία, η αγροτο-βιομηχανία και η βιομηχανία τροφίμων. Έχει δυνατότητες έξυπνης εξειδίκευσης και εξωστρέφειας τόσο σε παραδοσιακούς τομείς όσο και σε νέους αναδυόμενους (ΑΠΕ, διαχείριση βιομηχανικών αποβλήτων, αποκατάσταση τοπίων, ιαματικός και ιατρικός τουρισμός, οικοτουρισμός, θαλάσσιες τουριστικές μεταφορές και υποδοχή τουριστικών σκαφών). Χαρακτηρίζεται από πλούσιους φυσικούς πόρους, γεωμορφολογική ποικιλία (στεριανή και θαλάσσια) που εξασφαλίζει μεγάλης αξίας φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον (NATURA και UNESCO). Παρά το ισχυρό πλήγμα που δέχθηκε η Περιφέρεια την περίοδο 2008-2014, με 29% κάμψη του ΑΕΠ και 66% πτώση των επενδύσεων, εκτιμάται ότι έχει δυνατότητες σημαντικής αναβάθμισης του ρόλου της στο άμεσο μέλλον.

A. Στόχοι του ΠΧΠ Στερεάς Ελλάδας

Το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο (ΠΧΠ) της Στερεάς Ελλάδας επιδιώκει την επίτευξη των εξής γενικών στόχων:

1. Ενίσχυση της θέσης και του ρόλου της Περιφέρειας στον διεθνή, κοινοτικό και εθνικό χώρο για την ενίσχυση της εξωτερικής ανταγωνιστικότητάς της
2. Προώθηση της εδαφικής συνοχής και διασφάλιση διατηρήσιμης οικονομικής ευημερίας μέσω ολοκληρωμένων ενδοπεριφερειακών χωρικών ενότητων που αναδεικνύουν πόλους και άξονες ανάπτυξης
3. Διασφάλιση της προστασίας του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και ανάδειξή του σε παράγοντα ανάπτυξης μέσω της βιώσιμης διαχείρισης των δραστηριοτήτων
4. Αποτελεσματική διαχείριση των φυσικών πόρων και προώθηση της ανακύκλωσης και επανάχρησης στην παραγωγική διαδικασία και την οικιστική ανάπτυξη
5. Προσαρμογή στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και στις ενεργειακές ανάγκες, με προτεραιότητα στην περιφερειακά σχεδιασμένη ανάπτυξη Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ) και τον επανασχεδιασμό των μετακινήσεων
6. Ένταξη της προστασίας του τοπίου με ιεραρχημένη αξιολόγηση
7. Προώθηση των συνεργιών και της συμπληρωματικότητας μέσω δικτύωσης των χωρικών δομών

B. Πρότυπο χωρικής ανάπτυξης

Το πρότυπο για τη χωρική ανάπτυξη της περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας εδράζεται στο δίπτυχο που συνδυάζει την πολυκεντρική και συνεκτική ως προς τη δόμηση ανάπτυξη, σε συνδυασμό με τη δικτύωση και συνεργασία αστικών πόλων ανάπτυξης μέσω της διαμόρφωσης χωρικών ενότητων. Ειδικότερα, στο πρότυπο αυτό, ο περιφερειακός χώρος λειτουργεί στη βάση ενός ιεραρχημένου συστήματος αστικών κέντρων, δικτυακά συνδεδεμένου, που επιτρέπει συγκεντρώσεις κρίσιμης μάζας. Οι χωρικές ενότητες, μετά την διοικητική αυτονομία της Περιφέρειας στο πλαίσιο του «Καλλικράτη», υλοποιούν την εταιρική σχέση πόλης – υπαίθρου και ταυτόχρονα αποτελούν ενότητες ή υποενότητες τοπίου.

Πόλοι ανάπτυξης

Οι αστικές περιοχές της Λαμίας και Χαλκίδας αποτελούν τους πρωτεύοντες διεθνείς και εθνικούς αναπτυξιακούς πόλους με εξειδικευμένους ρόλους ως εξής:

- Η Λαμία αποτελεί αστικό κόμβο, διεθνή πύλη, εμπορευματικό κόμβο και σταυροδρόμι διασύνδεσης της Περιφέρειας με το δευτερεύον διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών
- Η Χαλκίδα παραλαμβάνει έναν ειδικό ρόλο έλξης κατοίκησης και δραστηριοτήτων στην ευρύτερη περιοχή της Αθήνας, διασύνδεσης του νησιωτικού χώρου της Εύβοιας και της Σκύρου, καθώς και δευτερεύουσας θαλάσσιας πύλης προς το Αιγαίο

Οι δευτερεύοντες εθνικοί, περιφερειακοί και ειδικοί διεθνείς πόλοι περιλαμβάνουν:

- Τα αστικά κέντρα δευτέρου επιπέδου του οικιστικού δικτύου: Λιβαδειά, Θήβα, Άμφισσα και Καρπενήσι
- Τα οικιστικά κέντρα που συνδέονται με τους χώρους πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, καθώς και με ειδικούς πόρους, πεδία τα οποία εξασφαλίζουν διαπεριφερειακή λειτουργία με την ένταξη τους σε υλικά (διαδρομές) και άυλα δίκτυα (πόλεων, ανταλλαγών, κ.λ.π).

Άξονες ανάπτυξης

Στους πρωτεύοντες διεθνείς και εθνικούς άξονες ανάπτυξης περιλαμβάνονται:

- Ο διαμήκης άξονας Αθήνα, Θριάσιο - Οινόφυτα, Χαλκίδα - Θήβα – Λιβαδειά - Αταλάντη - Λαμία - προς Θεσσαλονίκη, ο οποίος ενσωματώνει τα σημαντικότερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, τις σημαντικές βιομηχανικές συγκεντρώσεις της χώρας, καθώς και τουριστικές και αλιευτικές περιοχές
- Ο διαγώνιος άξονας Λαμία - Ιτέα, Άμφισσα - Αντίρριο – Πάτρα, ως διεθνής θαλάσσια πύλη, που περιλαμβάνει τους πόλους εξόρυξης, επεξεργασίας και εξαγωγής βωξίτη και τους διεθνείς τουριστικούς πόλους Δελφών και Παρνασσού

Στους δευτερεύοντες διεθνείς και εθνικούς αναπτυξιακούς άξονες περιλαμβάνονται:

- Ο διαγώνιος άξονας Κεντρικής Ελλάδας (Λαμία – Καρδίτσα – Τρίκαλα - Παναγιά, Εγνατία, Ιωάννινα, Ηγουμενίτσα)
- Ο άξονας (ΠΑΘΕ) Λαμία - Καρπενήσι - Αγρίνιο - Ιόνια Οδός

- Ο άξονας (ΠΑΘΕ) Θήβα - Λιβαδειά - Ιτέα, Αμφισσα, Λαμία – Πάτρα
- Ο οριζόντιος άξονας ΠΑΘΕ, Κόρινθος, - Θήβα, ΠΑΘΕ - Χαλκίδα - Κύμη, Λιμάνι Κύμης, Σκύρος, Αιγαίο

Ως άξονες ανάπτυξης προσεγγίζονται, επίσης, ειδικές διαπεριφερειακές συνεργασίες που συντείνουν στην ανάπτυξη της περιφέρειας και περιλαμβάνουν:

- Τη διαπεριφερειακή συνεργασία με την περιφέρεια Αττικής σε θέματα οργάνωσης και διαχείρισης βιομηχανικών δραστηριοτήτων (βλ. Ασωπός) και αναδιάταξης μετακινήσεων κατοικίας-εργασίας
- Την ολοκληρωμένη διαχείριση των ορεινών όγκων, θαλάσσιων χώρων και υδατικών διαθεσίμων καθώς και τις συνεργασίες στους τομείς της ανώτατης εκπαίδευσης, έρευνας και καινοτομίας

Γ. Κατευθύνσεις Χωρικής Οργάνωσης

Σε σχέση με το πρότυπο οργάνωσης της οικιστικής ανάπτυξης προβλέπεται η συγκέντρωση της κατοικίας, κατά κύριο λόγο εντός πόλεων και οικισμών και στις επεκτάσεις αυτών που γίνονται με συνεκτικό και συμπαγή τρόπο.

Πρωτογενής τομέας

Το ΠΧΠ Στερεάς Ελλάδας προσεγγίζει την ύπαιθρο ως σύνθετο φυσικό και ανθρωπογενές σύστημα, υπόβαθρο της παραγωγής, τροφοδότη των πόλεων και των οικισμών και όχι ως χώρο επέκτασής τους μέσω της ανεξέλεγκτης οικιστικής διάχυσης. Μεταξύ των ειδικότερων κατευθύνσεων περιλαμβάνονται:

- Η αυστηρή διατήρηση της γεωργικής γης και η αποτροπή της αλλαγής χρήσεων σε αυτήν
- Η προώθηση της «περιβαλλοντικής γεωργίας» και της ποικιλομορφίας της γεωργικής παραγωγής στις περιοχές με ταυτότητα και δυνατότητες εναλλακτικών ολοκληρωμένων προγραμμάτων ανάπτυξης βιολογικών προϊόντων, προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ κλπ
- Η παράλληλη διατήρηση των αγροτικών τοπίων και με στόχο την προώθηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- Η χρήση των πολλαπλών εναλλακτικών ενεργειακών πόρων στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις
- Η αποτύπωση και ορθολογική διαχείριση βοσκοτόπων με προώθηση σχεδίων διαχείρισης και πιλοτική εφαρμογή φυσικών κτηνοτροφικών πάρκων
- Η οργάνωση εγκαταστάσεων κτηνοτροφίας, σφαγείων, αλιείας
- Η προώθηση αγρο-περιβαλλοντικού προγράμματος στην Ευρυτανία που θα συνδέει την κτηνοτροφία με την προστασία του τοπίου και της βιοποικιλότητας, καθώς και ειδικού προγράμματος για τον Ελαιώνα Αμφισσας, Δελφών και Αράχωβας, ως προστατευόμενο διεθνές μνημείο (UNESCO), που θα συνδέει τη γεωργική δραστηριότητα με την προστασία του τοπίου και της βιοποικιλότητας και τη διασύνδεσή του με την τουριστική δραστηριότητα

Δευτερογενής τομέας

Κεντρική επιλογή αποτελεί η διατήρηση του δευτερογενή τομέα ως κεντρικού πυρήνα της νέας αναπτυξιακής προσπάθειας της Περιφέρειας, αλλά και ως κινητήρια δύναμη του πρωτογενή και του τριτογενή οικονομικού τομέα, αυξάνοντας το περιφερειακό ΑΕΠ με γνώμονα την ισόρροπη ανάπτυξης και περιφερειακή συνοχή.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται, στη βάση υφιστάμενων συγκεντρώσεων, η οργάνωση του δευτερογενή τομέα σε ευρείες ζώνες που διακρίνονται σε: περιοχές ποιοτικής αναδιάρθρωσης (Οινόφυτα-Σχηματάρι, Σχηματάρι/Ριτσώνα-Χαλκίδα/Αυλίδα) και περιοχές επέκτασης (Λαμία και Λιβαδειά – Κωπαΐδα – Τιθορέα – Αταλάντη).

Παράλληλα, προωθούνται και μεμονωμένοι βιομηχανικοί πόλοι σε διασύνδεση με την εξόρυξη (ΛΑΡΚΟ, Αλουμίνιο, Μαντούδι, μεγάλες τσιμεντοβιομηχανίες). Προβλέπεται η διατήρηση και επέκταση των εγκαταστάσεων εξόρυξης, καθώς και η προώθηση της μετατροπής των εγκαταλελειμμένων περιοχών εξόρυξης σε περιοχές οργανωμένης υποδοχής τουριστικής και αθλητικής αναψυχής.

Προωθείται, επίσης, η αποφυγή της διάσπαρτης χωροθέτησης βιομηχανικών δραστηριοτήτων και η ανάπτυξη οργανωμένων υποδοχέων, καθώς και η απόλυτη απαγόρευση της χωροθέτησης νέων βιομηχανικών εγκαταστάσεων ή οργανωμένων υποδοχέων στη «γη υψηλής παραγωγικότητας».

Τριτογενής τομέας

Προωθούνται, μεταξύ άλλων, οι εξής υποδομές του τριτογενή τομέα:

- Χωροθέτηση στη Λαμία, Εθνικού Πάρκου Εφοδιαστικής Διεθνούς Εμβέλειας και Εμπορευματικού Κέντρου, ανασυγκρότηση των εγκαταστάσεων της Πανελλήνιας Έκθεσης Λαμίας, λειτουργία Σταθμού Εμπορευματικών Μεταφορών στα Οινόφυτα, ανάπτυξη περιφερειακής αγοράς αγροτικών στον σταθμό του ΟΣΕ Λιβαδειάς – Ορχομενού
- Η οργάνωση της τουριστικής δραστηριότητας γίνεται με βάση τους πολιτιστικούς και φυσικούς τουριστικούς πόρους της περιφέρειας ως πόροι έλξης διαφόρων τύπων τουρισμού (πολιτιστικός, ιαματικός, θρησκευτικός, χιονοδρομικός, οικοτουρισμός κλπ) για τους οποίους δίνονται ειδικές κατευθύνσεις

Προβλέπονται, επίσης, γενικές κατευθύνσεις για τη χωρική ανάπτυξη και οργάνωση του τουρισμού οι οποίες, ενδεικτικά, περιλαμβάνουν:

- i. Τη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος με κατεύθυνση προς τον εισερχόμενο τουρισμό, καθώς και του συστήματος μεταφορών υπέρ των θαλάσσιων διασυνδέσεων και του σιδηροδρόμου για μείωση της πίεσης των τουριστικών οδικών μεταφορών στο ενεργειακό αποτύπωμα
- ii. Τη διαχείριση κατ' οικονομία των νέων τουριστικών αναπτύξεων στις ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες τουριστικές περιοχές που καθορίζει το ΠΧΠ και την κατεύθυνση οργανωμένων υποδοχέων σε συγκεκριμένες περιοχές

- iii. Την αποτροπή ανάπτυξης τουριστικών καταλυμάτων στις απειλούμενες από διάβρωση παράκτιες δυναμικές ζώνες και στις απειλούμενες από φυσικές καταστροφές
- iv. Την ανάδειξη και προστασία κυρίαρχων τουριστικών πόρων της Περιφέρειας που αφορούν τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά και τα τοπία, με ιεράρχηση ως προς τη διεθνή τους εμβέλεια, ως κόμβοι καθιέρωσης της τουριστικής δραστηριότητας και δημιουργίας ταυτότητας.

Ενέργεια

Παράλληλα με τη γενική στρατηγική για την ανάπτυξη του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας σε συνέργεια με το δεκαετές Πρόγραμμα Ανάπτυξης του Συστήματος Μεταφοράς, προωθούνται οι εξής, στρατηγικοί στόχοι:

- ο Διασύνδεση της παραγωγής ενέργειας με το τοπικό ανθρώπινο δυναμικό, τη διατήρηση του περιβάλλοντος και την εξασφάλιση βιώσιμης ανάπτυξης, τη δημιουργία τοπικής υπεραξίας που θα ενισχύσει την εξωστρέφεια της Περιφέρειας
- ο Εξοικονόμηση ενέργειας τόσο στα κτίρια όσο και στο επίπεδο αξιοποίησης και διάδοσης νέων ενεργειακών τεχνολογιών
- ο Ίδρυση και δικτυακή λειτουργία Ενεργειακών Κέντρων (Αλιβερίου, Λάρυμνας, Διστόμου, Θήβας) με στόχο την συμβολή στη διαμόρφωση της περιφερειακή ενεργειακής πολιτικής με τη συνεργασία στο ενεργειακό σύστημα

ΑΠΕ

Ενισχύεται η περαιτέρω διείσδυση των ΑΠΕ μέσω:

- Σχεδιασμού του ενεργειακού μείγματος της Περιφέρειας με κατεύθυνση την αύξηση της παραγωγής ενέργειας από γεωθερμία και μικρά υδροηλεκτρικά, ορθολογική ανάπτυξη φωτοβολταϊκών και αιολικών πάρκων καθώς και την προώθηση των δυνατοτήτων αξιοποίησης της βιομάζας
- Εξειδίκευσης περιοχών ανά τεχνολογία σταθμών ΑΠΕ λαμβάνοντας υπόψη το σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και την ευαισθησία των επιμέρους χώρων ως προς το περιβάλλον και την παραγωγική ταυτότητα

Δίνονται κατευθύνσεις για τη χωρική οργάνωση των ΑΠΕ που, ενδεικτικά, περιλαμβάνουν:

- Διατήρηση των υπαρχουσών αναπτύξεων εγκαταστάσεων ΑΠΕ καθώς και ορθολογική ανάπτυξη νέων σταθμών πλησίον υφιστάμενων, για την αξιοποίηση των ήδη κατασκευασμένων συνοδών έργων (οδικά δίκτυα, ηλεκτρικά δίκτυα)
- Την εξαίρεση τμημάτων της περιφέρειας από τις περιοχές αιολικής προτεραιότητας ως κατεύθυνση που θα ληφθεί υπόψη κατά την αναθεώρηση του ισχύοντος Ειδικού Χωροταξικού των ΑΠΕ
- Προτεραιότητα στη χωροθέτηση εγκαταστάσεων ΑΠΕ σε περιοχές ανενεργών λατομείων ή εξορύξεων

Φυσικό Αέριο

Περαιτέρω προώθηση των δικτύων φυσικού αερίου ώστε να εξυπηρετούν όλα τα αστικά κέντρα και τους πόλους παραγωγής (βιομηχανικές περιοχές, ενεργειακά κέντρα, μεγάλες μεμονωμένες παραγωγικές εγκαταστάσεις κ.λ.π) και συμπληρωματική λειτουργία με ΑΠΕ και δίκτυα του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας.

Δ. Περιβάλλον, κλιματική αλλαγή, τοπίο

Για την προστασία του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος, το ΠΧΠ προβλέπει βασικές αρχές διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών (περιοχές NATURA 2000, ορεινός χώρος, κλπ) καθώς και κατευθύνσεις για την αντιμετώπιση της ρύπανσης και την κλιματική αλλαγή.

Η πολιτιστική κληρονομιά και τα τοπία της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας αντιμετωπίζονται ως πόρος ο οποίος προστατεύεται και αναδεικνύεται σε συνδυασμό με τη φυσική κληρονομιά της Περιφέρειας κατά ζώνες τοπίου.

Ειδικότερα, το πλαίσιο προωθεί τη δικτύωση και ένταξη των πολιτιστικών πόλων σε πολιτιστικά δίκτυα (υλικά και άυλα), και σε πολιτιστικές διαδρομές «Τοπίου», την ενίσχυση και προβολή της μουσειακής υποδομής της Περιφέρειας, με ταυτόχρονη δικτύωση μεταξύ τους, τόσο ενδοπεριφερειακά όσο και διαπεριφερειακά καθώς και τη θεσμική προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων (Θερμοπύλες, Θήβα κλπ).

Ε. Εργαλεία και πρόγραμμα εφαρμογής

Για την υλοποίηση βασικών στόχων του περιφερειακού πλαισίου προτείνεται:

- i. Η ανάπτυξη νέων οργανωμένων υποδοχέων για τους κλάδους της μεταποίησης και εφοδιαστικής
- ii. Η προώθηση ΠΕΧΠ στην ευρεία ζώνη βιομηχανικής συγκέντρωσης Οινοφύτων – Σχηματαρίου – Ριτσώνας/ Βαθύ Χαλκίδας – Θήβας, με στόχο τη διερεύνηση των βιομηχανικών εξειδικεύσεων και των μεγεθών των εγκατεστημένων χρήσεων, και τον καθορισμό μέσων, φορέων και μηχανισμών για την εξυγίανση και αναβάθμιση των δραστηριοτήτων
- iii. Η εφαρμογή του εργαλείου των ΣΟΑΠ για την αντιμετώπιση ιδιαίτερων προβλημάτων αστικών κέντρων και τουριστικών περιοχών.